

भाषाशुद्धि – शब्दकोश

परकीय शब्दांना वीर वि. दा. सावरकरांनी स्वतः नवीन नाव पाडलेले आणि जुनेच पण नव्याने प्रचारांत आणलेले कांहीं स्वकीय प्रतिशब्द.

परकीय	स्वकीय	परकीय	स्वकीय
१. शिक्षणविषयक		डिस्पेन्सरी	} औषधालय.
		दवाखाना	
स्कूल :	शाळा.	कन्सल्टिंग रुम :	चिकिस्तालय.
हायस्कूल :	प्रशाळा.	वकील :	विधिज्ञ.
कॉलेज :	महाशाळा, महाविद्यालय.	वकीली :	विधिज्ञकी.
फॅकल्टी :	ज्ञानशाखा.	स्टेशनरी स्टोअन्स :	लेखन साहित्य भांडार.
अॅकॅडमी :	प्रबोधिका.	टेलरिंग शॉप :	शिवणकलागृह, शिवणगृह.
हेडमास्तर :	मुख्याध्यापक	बादशाही लॉजिंग बोर्डिंग	: राजविलासी भोजन निवास गृह.
सुपरिटेण्डेंट हायस्कूल :	आचार्य	३. युद्ध विषयक	
प्रिन्सिपॉल :	प्राध्यापक	वॉर :	युद्ध.
लेक्चरर :	प्रवाचक.	बॅटल :	लढाई, झुंज.
रीडर :	प्रपाठक.	आरमिस्टिक :	शस्त्रसंधि.
चेअर :	अध्यासन, विद्यासन. जसे — (chair of Law)	ट्रुस :	अुपसंधि.
२. धंदेविषयक		पीस	} संधि.
		सह	
वॉचमेकर :	घड्याळजी.	बफर स्टेट :	कीलकराष्ट्र.
वाशिंग कंपनी लॉड्री	धुलाळीकेंद्र, धवलकेंद्र, निम्मलकेंद्र, परीटगृह.	मोहीम :	अभियान.
हेअर कटिंग सलून :	केशकत्तनालय, केंस कापण्याचें दुकान.	कॅम्पेन :	अुपयुद्ध.
फौज लष्कर	: सेना, सैन्य.	पार्सल पोस्ट	: वस्तुटपाल, गड्डाटपाल.
फलटन	: पृथना.	रजिस्टर	: पटांकण.
स्करमिश	: चकमक.	रजिस्टर्ड	: पटांकित.

कॅप	: शिबिर, छावणी.	टेलिफोन	: दूरध्वनि.
लष्कर			
वॉरशिप	: रणतरी, युद्धनौका.	फोन	: ध्वन, ध्वनि.
सबमरीन	: पाणबुडी.	ट्रंक टेलिफोन,	: परस्थ ध्वन.
		ट्रंक कॉल	
हवाजी दल	वायुदल, आकाश दल,	फोन नंबर	: ध्वन क्रमांक, ध्वनि क्रमांक.
अंतर फोन्स	नभोदल.		
लैंडफोन्स	: भूदळ, पायदळ.	टेलिप्रिन्टर	: दूरमुद्रक.
नेव्ही	: नौदल, सिंधुदल,	टेलिव्हिजन	: दूरदर्शक.
आरमार	जलसेना.		

४. मुद्रण विषयक

टापीप फौंड्री	: टंक शाळा.
पंच	: नर.
मॅट्रेस	: मातृका.
लेड	: शिसपट्टी.
कंपोजिटर	: जुळारी.
प्रूफ	: अपमुद्रित.
प्रूफ करेक्टर	: मुद्रित निरीक्षक.
स्टॉप प्रेस	: छापतां छापतां,
	छापबंद.
बाइंडिंग	: बांधणी.
मोनो टापीप	: अंक टंकक.
लायनो टापीप	: पंक्ति टंकक.
टापीपरायटर	: टंक लेखक, टंक यंत्र.
डिग्री	: पूरण, अंश.

५. टपालविषयक

पोस्ट	: टपाल.
बुकपोस्ट	: ग्रंथ टपाल.
मनिऑर्डर	: धनटपाल.

बजट अंदाजपत्रक	: अर्थसंकल्प
खातें	: विभाग.
रेव्हिन्यू महसूल	: राजस्व.
रेव्हिन्यू मिनिस्टर	: राजस्व मंत्री.
लॉ मिनिस्टर	: निबन्धमंत्री, विधिमंत्री.
लेजिस्लेटीव्ह	: विधिविभाग,
डिपार्टमेन्ट	निबन्धविभाग.

६. सभाविषयक

जाहीर	: प्रकट.
जाहीरसभा	: प्रकटसभा.
हॅडबिल	: हस्तपत्रक.
सर्क्युलर	: परिपत्रक.
वॉलपोस्टर	: भिंतीपत्रक.
लाउड स्पीकर	: ध्वनिक्षेपक.
मेगॅफोन	: ध्वनिवर्धक.
शेम	: धिक्कार, धिक् धिक्
हिअर, हिअर	: अँका, योग्य योग्य, ठीक ठीक.
रिपोर्ट, अहवाल	: प्रतिवृत्त, अतिवृत्त.
रिपोर्टर	: प्रतिवेदक.
मुन्दाबाद	: नष्ट होवो, नाश हो.
झिंदाबाद	: की जय, जयहो, अमर हो.

७. निर्बंध विषयक

लॉ	: निबन्ध, विधि, दंडक.
लेजिस्लेचर	: विधिमंडळ
अुमेदवार	अिच्छुक, स्पन्धक, स्पन्धाळू.
कॅडिडेट	
पार्लमेंटेरियन	: संसदपटु
शुटिंग	: चित्रण.
आउट होअर शुटिंग	: बाह्यचित्रण.
थ्री डायमेन्शन	: त्रिमितिपट
ग्रीन रूम	: नेपथ्य
ड्रेसिंग	: वेशभूषा.
ड्रेसिंग रूम	: वेशकक्षा.

ॲक्सिक्युटिव्ह : निर्वाह विभाग, फोटोग्राफ : छायाचित्र, छाया.

डिपान्टमेन्ट : कायवहनविभाग.

ज्युडिशियल : न्यायविभाग. फोटोग्राफर : छायाचित्रक.

अंमलबजावणी : वन्ताव, कायवाही. कॅमेरा : छायाचित्रक.

[मुसलमानांनी हिंदुस्थानांत पुणे, नाशिक, काशी अत्यादि बहुतेक नगरांना मुसलमानी नावे दिली होती. अंग्लिशांनीं मान्यामान्यांना सुद्धां अंग्रजी नावे दिली. आतां त्या दोघांचीहि पर राजसत्ता धुळीस मिळाली असल्यानें तीं तीं सर्व परकीय नावे पालटून आपलीं संस्कृतनिष्ठ भौगोलिक नावे पुन्हां त्या स्थलांना ठेवणें आवश्यक आहे. अदाहरण म्हणून हीं कांहीं नावे दिलीं आहेत.]

पोरट्रेट : व्यक्तिचित्र.

भौगोलिक विभाग

अहमदाबाद : कच्चावती. पोझीशन : ठाण.

अरबी समुद्र : पश्चिमसमुद्र, टेप रेकॉर्ड : ध्वनिमुद्रा, ध्वनिपट्टिका.
सिंधुसागर.

हैद्राबाद (द.) : भाग्यनगर सिनेरीओ : पटकथा, चित्रकथा.

हैद्राबाद (सिंध) : नगरकोट. सिनेरीओ रायटर : पटकथक, चित्रकथक.

अलाहाबाद : प्रयाग. भपका : आडंबर, अवडंबर.

८. चित्रपट विषयक ग्रामोफोनरेकॉर्ड : नादांकण.

सिनेमाहअूस : पटगृह, चित्रगृह, रेकॉर्डिस्ट : ध्वनिलेखक.

चित्रपटगृह

फिल्म : पट्टी, चित्रावली, टॉपिकल : प्रचारपट.

चित्रपट्टिका.

सिनेमॅटोग्राफ, सिनेमा : चित्रपट. न्यूजरील : वृत्तपट.

मुव्ही : मूकपट. ट्रेलर : परिचयपट.

टॉकीज : बोलपट. म्युझिक डिरेक्टर : संगीतनियोजक

अन्टरव्हल : मध्यंतर. डेमिनिटिह : लघुरूप.

स्टुडिओ : कलामंदीर, डिरेक्टर : सूत्रधार, दिग्दर्शक.

कलागृह.

अडिटर : संकलक.

रिहन्सलरूम : अभ्यासकक्ष.

रिहन्सल : पूवप्रयोग, सप्रयोग.

स्टोअर : कोठार, भांडार, अुफ : अन्थात, अुपाख्य. (अुपाख्य हा शब्द श्री. ग. वि. केतकर यांनी योजिला आहे तो अगदीं योग्य आहे.)

अेस्टिमेट : व्ययसंकल्प. अेक्झरसाजीज बुक रेखावही, अभ्यासवही.

:

अ ऑडिटर : गणनेक्षक, गणन, नीरीक्षक.

आय विटनेस : दृक साक्षी. अन्जंट : त्वच.

अर्ज : आवेदन, अभ्यर्थन. ऑनरेरीयम् : पुरस्कार, संभावना.

अर्जदार : आवेदक, अभ्यन्ती, अंडर लाजीन : अधोरेखित.

अनुक्रमणिका

	प्रार्थी.		
अगर :	जर, किंवा, अथवा.	अेजंट :	अडत्या अभिकत्ता.
अजिबात :	मुर्लीच, आमूलात, अगदीं.	अिन्स्पेक्टर :	अन्वेक्षक.
अकल :	बुद्धि, मति, प्रज्ञा.	अँब्युलन्सकार :	रुग्णवाहन.
अंमल :	सत्ता, अधिकार.	अिरादा :	हेतु, बेत.
अिसम :	मनुष्य, व्यक्ति.	अुमर :	वय.
अिमानी :	प्रामाणिक, विश्वासू.	अेअर कंडिशंड :	संयत वात, समशितोष्ण, सुखशीतोष्ण, शीतल.
अिमान :	विश्वास, आणभाक, वचन.	अल्टीमेटम् :	अंतिमोत्तर.
अिज्जत :	प्रतिष्ठा, मान.	अेन्हेरंट :	अंगभूत.
अैपत :	योग्यता, सामर्थ्य.	अिझीली अँप्रोचेबल :	सुलभ गम्य, सुलभ प्राप्त.
अैवज :	द्रव्य, सर्वस्व, धन.	अपिल :	अध्यन्थक.
अिशारा :	चेतावणी.	क	
अस्सल :	प्रत्यक्ष, प्रमुळ.	कमाल :	धन्य, पराकाष्ठा, अधिकांत अधिक, सीमा.
अव्वलपासून अखेरपर्यंत :	अथपासून अितीपर्यंत, आरंभापासून अंतापर्यंत.	कव्हर :	आच्छादन, वेष्टन, पुढा, मलपृष्ठ.
अिन्कार :	नकार, नाकारणें.	कब्जात :	हातांत, अधिकारांत.
अेरवी :	अन्यथा, नहून, नाहीतर.	काबीज :	हस्तगत.
अंदाज :	अटकळ, अनुमान, आखाडा.	कदर :	मर्यादा, आतिथ्य, चिंता जाणीव.
अेकजिनशीं :	अेकरस, अेकवस्तू.	कारटून :	व्यंगचित्र, व्यंग.
अैनजिनशी :	अेकात्मक.	कुस्ती :	नियुद्ध, झोंबी, मल्लयुद्ध, झुंज.
अुमदेवारी :	अिच्छुकता.	कर्ज :	अृण.
अेक्झमिनर :	परीक्षक.		
अिमला :	घर, भवन, वास्तु.		
अिमारत :	बांधकाम.		
अिमारत :	घर, भवन, सदन.		
अोलीस गहाण :	तारण.		
अहवाल :	प्रतिवृत्त, अितिवृत्त.		
कायम :	स्थिर, नित्याचा, स्थायी.	खातें :	विभाग.
कायमनिधी :	स्थिरनिधी,	खलास :	संपलें, संपू्ण, समाप्त.

कोम :	स्थायीनिधी. भ्रतार (सारा राज्यकारभार उर्दूत चाले तेव्हां हिंदु स्त्रियांची नावें सीता कोम राम गांवकर अशी लिहिली जात. अजूनहि ती पद्धत गेली नाही. त्यासाठी तो कोम शब्द कटाक्षानें गाळावा आणि भ्रतार शब्द योजावा.)	खास अंक :	विशेषांक.
कैदी :	बंदीवान, बंदी.	खात्री :	निश्चिति.
कैदखाना :	बंदीगृह. कारागार.	खात्री पटली :	निश्चिति पटली.
किंमत :	मूल्य.	खुष :	प्रसन्न.
कारकून :	लेखनिक, कारणीक.	खबरदार :	सावध, ध्यानांत ठेवा.
कायमठशी		खराब :	वाळीट, नीच, गदळ.
स्टिरोटाअिप :	स्थिर टंकी.		
क्युरेटर :	ग्रंथाध्यक्ष.	खुनशी :	कुढा, घातक, आंतल्या गाठीचा.
क्युरेटर ऑफ म्युझियम		खुद्द :	प्रत्यक्ष, स्वयं, स्वतः.
:	वस्तुपाल.		
कोरम :	गण, गणसंख्या.	खून :	हत्या.
क्रॉसएक्झामिनेशन :	प्रतिपृच्छा.	खूनी :	हत्यारी.
कमिशन :	वटाव, अडत.	खेरीज :	विरहित, व्यतिरिक्त, सोडून, वांचून, आणखी.
कन्फेशन :	स्वीकारोक्ती.	खुषी :	लहर, अिच्छा.
कॉलम, रकाना :	स्तंभ.	खिदमत :	परिचया.
कॅलेंडर :	कालदर्श, मितिपट.	खजिनदार :	कोषाध्यक्ष, कोषधर, कोषपाल.
कवायत, ड्रिल :	संचलन.	खावंद :	स्वामी, अधिप, धनी, शेठ.
काँपी :	प्रत, अनुलेख.	खैर	बरें झालें, कल्याण, बरे.
		खरीप :	कान्तिकान्न, कान्तिकी पिके, पावसाळी पिकें.

[पहिल्या
आवृत्तींत या शब्दावर जी
टीप दिली आहे ती अशी,
“स्वदेशीचे कट्टे पुरस्कन्ते
किन्लोस्कर बंधु आपल्या
‘किर्लोस्कर खबर’ या
मासिकाचें नांव ‘किर्लोस्कर

- वृत्त' असें ठेवतील का ?
 'वन्तमानपत्र, हा शब्द
 ज्यांनी पहिल्याने रूढ केला
 त्यांनी अजागळपणाने
 'खबरकागज' किंवा
 'अखबार' हा शब्द वापरला
 असता तर आज तोच रूढ
 होऊन आपण आपल्या
 वृत्तपत्र ह्या सुंदर शब्दास
 मुकलो असतो. अतरेस
 अखबारच रूढ होतो. आतां
 हटतां हटत नाही."

वीर
 सावरकरांच्या विनंतीप्रमाणें
 शेवटीं 'किलोस्कर'च्या
 सुविद्य संपादकांनीं 'खबर'
 हा शब्द आपल्या नांवांतून
 गाळला.

-
 प्रकाशक]

खबर :

खुलासेवार :	सुस्पष्टपणे, फुटकळ, स्पष्टीकृत, स्फुट.	जबरी संभोग :	बलात्कार, आस्कंदन.
खुलासा :	स्पष्टीकरण, स्फुटता, अलुगडा.	जुलूम :	अन्याय, छळ, प्रपीडन, पीडा, बलात्कार.
खानेसुमारी :	शिरगणति, शिरगणना, गणना.	जुलमी :	पीडाजनक, छळक.
ग		जखम :	दुखापत, घाव, व्रण, क्षत.
गैरहजर :	अनुपस्थित.	जखमी :	घायाळ, आहत.
ग्यालरी :	दीर्घिका, वीथिका.	जमीनजुमला :	शेतीवाडी.
गोडाअुन :	कोठी, भांडार.	जासूद :	हेर, चार, दूत.
गरीब :	दीन, हीनदीन, सालस, बापडा	जहाज :	जलयान, नौका, तारु.
गुलाम :	दास, बंदा.	जबाबदारी :	अुतरदायित्व, भार, दायित्व.
गुलामी :	दास्य, पारतंत्र्य.	जबानी :	कथन, व्यक्तव्य.
गुदस्तां :	गतवर्षीं.	जिन्नस :	वस्तु, पदार्थ.
गुन्हा :	अपराध, पाप.	जबरदस्त :	प्रबळ, दांडगा, दंडम, बलवत्तर.
गुन्हेगार :	अपराधी, पापी.	ट, ड	
गैर :	वाअीट, अनुचित.	ट्रस्ट :	निक्षेप, न्यास, ठेव.
च		ट्रस्टी :	अभिभावक, पालक, विश्वस्त.
चॅम्पीयन :	धुरीण, प्रवीण, धुरंधर, पुरस्कर्ता.	टेंडर :	भावपत्र.
चष्मा, स्पेक्टॅकल् :	अुपनेत्र.	ट्रस्टडीड :	निक्षेप पत्र.
चैन :	विलास गम्मत,	डिफमेशन :	अपकीर्ति.

चेहरा :	आराम.	डेपो :	भांडार.
ज	मुद्रा, तोंडावळा.	डिर्नॅमिक लीडरशिप	
		:	गतिमान नेतृत्व.
जाहिरात :	विज्ञापन, प्रसिद्धक	डॅश (dash) :	अनुषंगक (लेखनांत हा शब्द नेहमीं येतो.)
जमीन :	भू, भुआ.	डिस्पेन्सरी :	औषधालय किंवा वितरणालय.
जमीन अस्मान :	आकाश पाताळ.	ड्रेस :	वेश (फुलड्रेस = भर-वेश, संगतवेश.)
जामीन :	प्रतिभू	डायरी :	दैनंदिनी, आन्हिकी, दैनिकी.
जबर :	प्रबळ, बलाढ्य, दांडगा.	डिर्नॅमिक :	गतिमान, स्फोटक.
जिमखाना :	क्रीडांगण, क्रीडानगर.	डिक्विडंड :	भागांश, भाज्यांश.
जखरी :	आवश्यकता.		
जखर :	अवश्य.		
त		तर्फे :	वतीनें, द्वारा, बाजूने.
तयार :	सिद्ध, पूर्ण, सज्ज, सन्नद्ध. (पूर्वतयारी : पूर्वसिद्धता, पूर्वव्यवस्था, पूर्वसज्यता.)	दुवा :	धन्यवाद, आशीर्वाद.
तब्बेत :	प्रकृति, स्वास्थ.	दरम्यान :	मध्यंतरी.
तपासणी :	चौकशी.	दोस्त :	मित्र, सुहृद्, जिवलग, वयस्थ.
ताबा :	सत्ता.	दवाखाना :	औषधालय.
तूर्त :	सध्यां.	दस्तुर खुद्द :	स्वाक्षर, स्वहस्त.
ताबा घेणें :	हस्तगत करणे, हाती असणे.	दर्या :	नदी, समुद्र.
तहाहताय :	आजीव, आजन्म, यावज्जीव.	दगलबाजी :	कापट्य, विश्वासघात.
तारीख :	दिनांक.	दर्जा :	प्रत, प्रतिष्ठा, स्थान.
तोतया, ऑ पोस्टर :	मिथ्यारूपी, खोटा.	दिल :	हृदय, अंतःकरण, मन.
तपासणे :	निरीक्षणे.	दिलगिरी :	दुःख, पश्चात्ताप, विषण्णता.
तक्रार :	गा-हाणे, प्रतिवाद, कुरकर.	न	
ताकद :	शक्ति, सामर्थ्य.	नकलाकार :	सोंगाड्या, अनुकारिक.
तहाहयात :	यावज्जीवन, आमरण, आजन्म, आजीव.	निगेटिव्ह :	अकारात्मक, अकरणात्मक, नकार घंटा.
तह :	संधि, समेट.	निर्लष्करीकरण :	निःसैनिकीकरण.

तपशील :	स्फुटीकरण, विवरण, नशिब :	दैव.
तुफान :	वादळ, वादळी, नकाशा :	मानचित्र.
तऱ्हा :	रीति, प्रकार.	क्रमांक.
तालीम :	कसरत, व्यायाम, नशीब :	दैव, भाग्य, कर्म.
ताकीद देणे :	आज्ञा देणे, सावध करणे. सावधानी (नाम).	निरुपाय.
ताजीम :	अभ्युत्थान.	नजर (Present) :
तपास :	शोध.	भेट, उपायन, उपहार पुरस्कार.
तपासणे :	शोधणे, अन्वेक्षणे, निरीक्षणे.	नजर करणे : सादर करणे.
तपासनीस :	परीक्षक, निरीक्षक.	नुकसान : हानि, तोटा.
तक्त :	सिंहासन.	नजीक :
तपकीर :	नस्य, नस.	जवळ, सन्निघ.
तसबीर :	आलेख्य.	नेस्तनाबूद : विनष्ट, निर्मूल.
		निसबत : संबंधी.
		नापास : अनुत्तीर्ण, असंमत (ठराव अित्यादि).
		नरव्हस : बावरणे, घाबरणे.
		नंबर : क्रमांक, अंक.
नकाशा :	मानचित्र, आकृती.	फोनोग्राफ : ध्वनिलेख.
प		फाअउंटनपेन : झरणी.
पाट्टी :	पंगत (भोजनाची.)	फॅशन : टूम.
पास :	अुत्तीन्ण.	फातील : टांचण, आवली, ओळ, पंगत.
पोषाख :	वेष, वसन.	फिकीर : चिंता, काळजी.
पारिग्राफ :	छेदक, अनुवाक्.	फक्त : केवळ, मात्र.
प्लॅटफांम :	चबुतरा (स्टेशन अित्यादि स्थानाचा), मन्च सभामन्च) वाक्पीठ, अुच्चासन, वेदी.	फत्ते : जय.
पेन्शन :	भृति, बिदागी, पोषण, फी :	शुल्क (शाळेत, न्यायालयांत अित्यादि); पुरस्कार, देय (डॉक्टर अित्यादि विषयीं); वेतन.
पागा :	अश्वशाळा.	ब

पेन्शनर :	सेवानिवृत्त.	बेहतर :	अनुकूल, फार चांगलें, ठिक.
पेटंट :	निजस्व, रामबाण.	बेअिज्जत :	अपमान, अमन्यादा, अप्रतिष्ठा.
पेंटर :	रंगाकार, रंगारी, चित्रकार.	बेअब्रू :	मानहानी, अप्रतिष्ठा.
पार्लमेंट :	संसद, लोकसभा.	बेअब्रूची फिन्याद :	मानहानीचा खटला, अभियोग.
पोलीस :	आरक्षक.	बाजार :	हाट
प्रिअॅम्बल :	मुखबंध.	बिलकुल :	अगदीं, समूळ.
पर्सनॅलिटी :	व्यक्तिमत्व.	बक्षीस :	पारितोषिक, अुत्तेजक, अुपहार.
प्रिलिमिनरी :	पूर्वपरीक्षा.	बेलाशक, खुशाल :	निःसंकोचपणें, निःभयपणें.
पब्लिक :	जनिक, साऱ्वजनिक.	बेहोष :	बेभान, बेशुद्ध.
प्रेस :	मुद्रापीठ.	बहादुर :	वीर, शूर पट्टा. (भलेबहादुर — भल्लेपट्टे !
प्रेस अॅन्ड प्लॅट फार्म :	मुद्रापीठ आणि वाक्पीठ.	बिल :	आकारणी, मूल्यदेयक, देयक.
प्रॉमिसरी नोट :	वचन, पत्र.	बाब :	गोष्ट, प्रकरण, विषय.
पेअईंग गेस्ट :	सशुल्क अतिथी, खाणावळ्या (मुबआीतील कामकरी लोकांत हा शब्द रूढ आहे.).	बाबत :	संबंधीं विषयीं, प्रकरणीं.
फ		बोनस :	लाभांश.
फायदा :	लाभ	बजेट :	अर्थसंकल्प.
बरोबर :	सह, समवेत, ठीक.	मसाज :	चोळणें, संवाहन, मर्दन, संमर्दन.
बरोबर :	विषयीं, प्रकरणीं, संबंधीं गोष्टींत.	म्याग्निफाअिं ग :	दृक्वर्धक.
बद्दल :	संबंधी, विषयीं, प्रकरणीं.	मार्फत :	वतीनें, द्वारा.
बदल :	पालट, परिवर्तन.	मातबर :	श्रीमंत, संपन्न.
बेफिकीर :	बेधडक, निर्भय, निशंक, निःधास्त, निडर, निर्भीक.	मोहीम :	अभियान.
बुकसेलर :	पुस्तकविक्रेता, विक्रेता.	म्युनिसिपालटी :	नगरपालिका.
बुकडेपो :	ग्रंथ भांडार, पुस्तक	म्युनिसिपल	महापालिका

भांडार	कार्पोरेशन :	
बडतर्फ :	मेयर :	महापौर
बेमालूम :	मेयर (डेप्युटी) :	अुमहापौर, अुपपौर.
बरखास्त :	मोनोपॉली :	अेकस्व, अेकहाटी.
म	मसाजिस्ट :	संवाहक.
मालमत्ता :	मिनिट्स ऑफ अे	टिप्पण.
	मिटिंग :	
मार्फत :	मॉनकी :	साजसत्ता.
	वतीनें, विद्यमानें,	
	द्वारा.	
मटन :	सागुती.	मेमोरांडम :
मैदान :	पटांगण.	मास्टर :
माजी :	विगत, मागील,	मास्टर :
	भूतपूर्व.	
मुद्दा :	विधेय.	मिस :
मुद्देसुद :	सूत्रबद्ध.	माज्जिन :
मुद्दाम :	हेतुतः हेतुपूर्वक.	मोका :
मुत्सद्दी :	कारस्थानी.	मंजूर :
मजल :	टप्पा.	मुक्काम :
मरहूम :	परलोकवासी,	मेजवानी :
	दिवंगत, मृत्युंगत (जे	
	लोक परलोक मानीत	
	नाहींत त्यांच्यासाठी	
	मृत्युंगत).	
मेनू :	पदार्थिका	मुष्किल :
	(अुपहारगृहांतील).	
मतलब :	सारांश, मर्म, स्वार्थ.	मुबदला :
		मालक :
		मालकी :
		मुलुख :
		मुलुखगिरी :
		मज्जी :
		मुक्रर :
मना :	निषेध.	रेकॉर्ड (प्लेट) :
मुबलक :	पुष्कळ, समृद्ध.	,,
मुदत :	अवधि.	,,
		तबकडी, ध्वनिमुद्रिका.
मातब्बरी :	थोरवी, प्रतिष्ठा.	संग्रह.
मदत :	सहाय्य, आधार.	अुच्चांक, विक्रम.
माफी :	क्षमा.	(अुच्चांक पटकावला).
		हातघडी.
		नभोवणी.
		वाचनालय.
		रिस्टवॉच :
		रेडिओ :
		रिडिंग रुम :

माल :	वस्तुजात, सामान.	रिफ्रिजीयेटर :	शीतळी, शीतगृह.
मेहेरबान :	महाशय, कृपावंत.	रिपब्लीक :	प्राजक, लोकसत्ता.
मेहेरबानी :	कृपा, दया, आभार.	रेकमेंडेशन :	प्रशस्ती, भलावण, अनुरोध
मजकूर :	लिखाण, विषय, वक्तव्य, लेख्य, आशय.	रेसिगनेशन, राजिनामा :	त्यागपत्र.
मेजवानी :	जेवणावळ, भोजन, भोज.	रोजनिशी :	दैनंदिनी, आन्हिकी, दिनलेखा, दैनिकी.
मिशन :	प्रचार-केंद्र, प्रचारसंघ, कन्तव्य.	रिवाज :	रीति, चाल, प्रघात, परिपाठ.
मिशनरी :	प्रचारक, नियोजित.	रजा :	सुटी, निरोप, अवधि, अवसर.
माटिर, (Martyr):	शहीद हुतात्मा.	रवानगी :	प्रेषण, धाडणें, पाठवणी.
य		रुजू :	दाखल, उपस्थित.
युनिफॉर्म :	गणवेश, समवेश.	राजी :	संतुष्ट.
यादी :	टिपणी, टांचण, स्मरणी, तालिका.	रंगीत तालीम :	रंगप्रयोग, पूंचप्रयोग.
याद राख :	ध्यानांत धर ! समजून ऐस !!	रुजूवात :	मेळ, पडताळा, भेट.
र		रेस्टारंट (हाटेल) :	अुपहारगृह, खाणावळ, भोजनालय.
रियासत :	राजवट, सत्ताकाल.	ल	
रब्बी :	वैशाखान्न, वैशाखी पिकें, हिवाळी पिकें	लवाजमा :	परिवार.
		लायक :	योग्य.
		लायब्ररी :	ग्रंथालय.
		लायब्ररीयन् :	ग्रंथपाल.
		लीव्ह, रजा :	अवसर, अवधी, सुटी.
व		शिफारस :	अनुरोध, प्रशस्ति.
व :	नि, आणि.	शिफारसपत्र :	प्रशंसापत्र, प्रमाणपत्र.
वगैरे :	अित्यादि.	शाबास :	भले ! धन्य ! वाहवा.
वहिवाट :	भोगवटा, वापर.	शिक्का :	मुद्रा.
वसुली :	अुगराणी.	शिवाय :	विना, व्यतिरिक्त, वांचून.
वहिम :	संशय, शंका.	शर्यत :	घौडदौड, स्पर्धा, चढाओढ, पैज.
वस्ताद :	शिक्षक, गुरु, अध्यापक.	स	
वन्समोअर :	पुनश्च ! पुनश्च !!	सनद [जहागीर	अधिपट.
		आदीची] :	

श

सनद :

(वैद्यकीय, विधिज्ञकी
आदिव्यवसायांची)

अधिपत्र.

शोक :

हौस, विलास, छंद.

सल्ला :

समादेश.

[सभामधून “शेम! शेम! “
म्हणून ओरडण्याचा प्रघात
पडलेला आहे; परंतु तो
अंग्लिश शब्द मुळीच
आवश्यक नाही. त्या अस्थी
“धिक्कार ! धिक्कार “ हा
आपला पूर्वीचा शब्द
वापरावा, धिक्कार शब्द
अस्थानुकूल ध्वनीने अधिक
युक्त आहे आणि
गज्जनानुकूल आहे. म्हणून
सभांतून “धिक्कार!” असेच
विरोधास्थी ओरडतांना
ओरडावे. त्याचप्रमाणे
“हिअर” — “हिअर”
ओरडण्याचीहि विचारशून्य
पद्धत मोडावी. ऐका! ऐका!
असे म्हणणे काय कठीण
आहे? आम्हां स्वतःस असे
लोक माहित आहेत कीं
ज्यांना हिअरचा अर्थ कळत
नाहीं पण ते तो शब्द
ओरडतात ‘ऐका!’ हा शब्द
सच्चांस कळेल तरी!] शेम

:

शाहीर :

राजकवी, भाट, कवी.

सुरू :

चालू.

शिताफी :

कौशल्य, चलाखी.

सुरुवात :

आरंभ.

शाबूद :

सुरक्षित, अखंड,
अक्षुण्ण.

सालीं :

वर्षीं.

शिकार :

पारध, मृगया.

सालाबादप्रमाणें :

प्रतिवन्धाप्रमाणें.

शागिर्द :

शिष्य, सेवक, अनुचर.

सदरहू :

वरील, अपरोक्त.

शिकस्त :

पराकाष्ठा.

सही :

स्वाक्षरी.

शिकारी :

मृगयु, पारधी.

सस्पेन्शन :

अपसरण.

[साहेब याचा
अस्थ स्वामी. मद्रासकडे
अजुनहि मोठी माणसें आलीं
म्हणजे आपण जसे “या
साहेब !” म्हणून म्हणतों तसें
“या स्वामी ! काय स्वामी !”
असे प्रयोग करतात.
आपल्या अिकडे माघव,
नारायण अित्यादि शब्दांमागे
“राव” हा सन्मानार्थी शब्द
लावतात, कधीं पंत
अित्यादि लावतात; परंतु

टोपण नावांस मात्र बहुधा तीं
नांवे द्यक्षरी असतात तेव्हां
साहेब हा शब्द लावण्याची
आम्हांस चटक लागून गेली
आहे. जसे तात्यासाहेब,
नानासाहेब, अित्यादि, पण
ही सोडावी. अितरत्र लावतों
तसा राव शब्द त्यासहि
लावावा. तात्याराव,
नानाराव, भाबुराव असें
म्हणण्यास माधवराव वा
बाजीराव म्हणण्याहून
अधिक प्रत्यवाह तो काय
आहे ? ब्राह्मणांतहि
माधवादि नावांस राव
लावतातच. अुत्तर
हिंदुस्थानांत आपले
सत्तावनच्या क्रांतियुद्धाचे
नेते शेवटचे “नानासाहेब”
पेशवे यांस नानारावच
म्हणतात. त्यांचे बंधूस
बाळाराव म्हणत. आपणहि
बापूराव म्हणतो. मग तात्या,
भाबु, दाद या नावांसच या
‘साहेबाचें’ विलायती
पंचगव्य पाजण्याचा कां
आग्रह! स्वकीय हिंदुनामांस
म्लेंच्छ प्रत्यय लावणें
मानास्पद नसून
अपमानास्पद समजलें जावें
आणि तात्याराव, नानाराव
असे प्रयोग करावे. आठ दहा
दिवसांच्या अपुहासानंतर ते
खूद होतील; जसे बापूराव,
बाजीराव हे खूद आहेतच
तसे.]

साहेब :

साहेब : राव, पंत [तात्यासाहेब सेकण्डहँड :
अण्णासाहेब असें न
म्हणतां तात्याराव,
दादाराव, अण्णाराव.].

आडहाती,
आडगिन्हाअिकी,

सेक्रेटरीअेट : सचिवालय.

स्टॉल :

पाल, मांडणी.

सन्चलाअीट : शोधज्योत.

साल मजकूर :

चालू वन्ष, वन्तमान वन्ष.

स्ट्रेचर : पसरी.

साल गुदस्त :

गत वन्ष.

सोकॉल्ड : तथाकथित.

सुमारें :

जवळजवळ, तन्कानें, कांहीं

सन्टिफिकेट : प्रमाणपत्र.

सीनसीनरी :

दृश्यें देखावे

स्टॉप : थांबा.

स्टेज :

रंगभूमी, रंगमंच.

स्टँड : तिठ्ठा, तळ, अड्डा.

सनदशीर :

(राजकीय अन्थी) वैध
नैबन्धिक.

सिंबॉलिक :	प्रतिकात्मक.	सर्टिफिकेट :	प्रमाणपत्र, प्रसंशापत्र, परिचय पत्र.
स्टेशन :	स्थानक.	सॅनिटोरियम :	आरोग्यालय.
स्टेशनमास्तर :	स्थानकपाल.	ह	
सिग्नल :	बाहुटा, बावटा.	हॉस्पिटल :	रुग्णालय
सस्पेन्ड :	अपसृत.		
हद्द :	सीमा., पराकाष्ठा, हल्ली : मन्दादा.		सध्यां, आजकाल, प्रस्तुत, सांप्रत.
हवा :	वायु, वारा.	हवा :	वायु.
हवापाणी :	जलवायु, वारापाणी.	हवामान :	वायुमान.
हवामान :	वायुमान, ऋतुमान.	हवाआी :	आकाशी.
हवापालट :	वारेपालट.	हवापाणी :	जयवायु (हिंदी, बंगालींत रुढ).
हयात :	अस्तित्वांत, विद्यमान, हुकमत : वन्तमान.		स्वामित्व, आज्ञाधिकार, प्रभुत्व.
हजर :	अुपस्थित, प्रत्यासन्न.	हयात :	विद्यमान, जिवंत.
हजेरी :	अुपस्थिति, विद्यमानता.		
हजाम :	न्हावी, नापित.		
हजामत :	स्मश्रू, डोआ करणें.		
हुशार :	तरतरीत, चाणाक्ष, चलाख, प्रज्ञावान, बुद्धिमान.		

• •